

Kivuton sairaala –projekti vuonna 2013

Kivun arviointi –projekti Kivuton sairaala toteutettiin kahdeksannen kerran syksyllä 2013 pääosin viikolla 42. Mukana oli niin erikoissairaanhoidon kuin perusterveydenhuollon potilaita, lähinnä vuodeosastoilta. Kipua arvioitiin 3 031 potilaalta. Lapsia heistä oli 69. Arviointi ei onnistunut 71 aikuispotilaalta heidän sekavuutensa tai dementiansa takia. Potilaat arvioivat sekä lepo- että liikekipuaan numeraalisella (NRS) asteikolla 0-10. Lisäksi hoitohenkilökunta merkitsi kyselylomakkeeseen johtiko kivun arviointi joko kivunhoitoon tai muihin toimenpiteisiin.

Yliopistosairaaloiden lisäksi tutkimukseen osallistui 12 muuta sairaalaa sekä neljä terveyskeskusta. Ensimmäistä kertaa mukana oli Pieksämäen aluesairaala yksi osasto. Tekstin lopusta löytyvään taulukoon on kerätty kaikki osallistuneet sairaalat tuloksineen.

Kivun arviointi oli onnistunut 69 **lapsipotilaalta**. Heidän keski-ikänsä oli 8,1 vuotta. Vajaa kolmannes lapsista oli kirurgisia potilaita. Lasten lepokivun keskiarvo oli 1,40 ja liikekipun 1,27. Kaikista lapsista vain kuusi eli 9 % (v.2012 21%) sai kivunlievitystä, kolme lääkettä, kolme lääkkeetöntä kivunhoitoa. Kivunhoito ei kohdistunut ainoastaan kohtalaisesta tai kovaa kipua kokeviin. Lapsista seitsemän kärsi kohtalaisesta tai kovemmassa lepokivusta ja heistä kolme sai kivunlievitystä. Kohtalaisesta tai sitä kovemmassa liikekipusta kärsivistä viidestä lapsesta kaksi sai lievitystä kipuihinsa. Viime vuoteen nähden kehitys oli huonompaan suuntaan (73% - 43%).

Kivun arviointi onnistui 2 962 **aikuispotilaalta**. Heistä 52 % oli naisia. Keski-ikä oli 61,7 vuotta. Yli 90-vuotiaita potilaita, joiden kohdalla kivun arviointi onnistui, oli kaksi prosenttia. Potilaista 52 % oli täyttänyt 65-vuotta. Alle 25-vuotiaita aikuispotilaita oli 4 %. Kirurgisia potilaita oli reilu kolmannes ja sisätautisia potilaita toiseksi eniten kuten aikaisempina vuosina. Viikon sisällä leikattujen potilaiden osuus oli 35 %, joista liki puolet oli leikattu edellisenä päivänä.

Potilaat arvioivat kipunsa voimakkuutta numeraalisesti asteikolla 0-10. **Lepokivun** keskiarvo oli 1,90 eli edellisvuoden luokkaa. Korkeimmillaan lepokivun keskiarvo 2,08 oli projektin ensimmäisenä vuonna 2006. Potilaista täysin kivuttomia levossa oli 43,7 %. Lievää kipua (NRS 1-3) koki 33,7 % potilaista. Kovaa kipua koki 6,5 % ja pahinta mahdollista kipua (NRS10) kokevien määrä oli 0,4 % kaikkien vuosien keskiarvo ollessa 0,5 %. Arviointi johti jatkotoimenpiteisiin, lähinnä lääkkeenantoon, 83 %:ssa pahinta mahdollista kipua kokevan

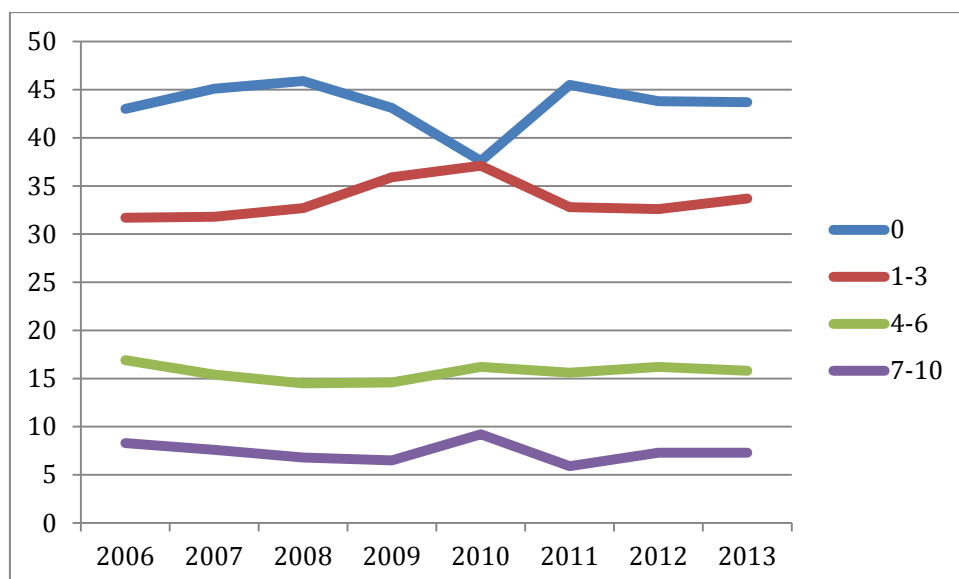
kohdalla. Tämä on 10% viimevuotista enemmän. Potilaista, joiden kipu oli $NRS \geq 7$, kivunlievitystä sai 73 %, joka sekkin on aavistuksen verran edellisvuotta enemmän.

Liikekivun keskiarvo oli 2,80. Alhaisimmillaan keskiarvo oli vuonna 2011 ollen 2,61. Täysin kivuttomia liikkussa oli 850 potilasta eli 35 % ja lievää kipua liikkeessä koki 31,5 %. Pahinta mahdollista liikekipua kokeneiden määrä oli 1,6 % kuten vuonna 2012. Heistä 77,6 % sai kivunlievitystä, mikä on hieman enemmän kuin vuotta aiemmin.

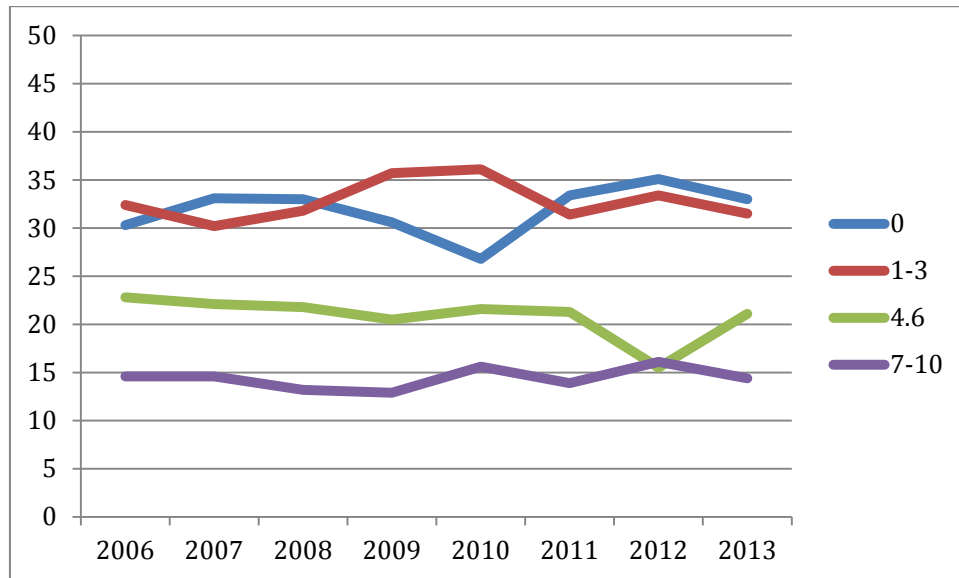
Kivun voimakkuutta arvioidaan, jotta tietäisimme tarvitseeko potilas kivunhoitoa. Tämän projektin yhteydessä arviointi johti toimenpiteisiin 662 kertaa eli 22 %:n kohdalla aivan kuten vuonna 2012. Kohtalaisesta tai sitä kovemmasta kivusta levossa kärsiviä potilaita oli 23,1 % Kuitenkin näistä kohtalaista tai kovaa kipua ilmaisseista potilaista vain 61,3 % hoidettiin. Kipua hoidettiin pääsääntöisesti lääkkeillä, aiempien vuosien tapaan eniten oksikodonilla ja parasetamolilla. Lääkkeettömien hoitotyön keinojen käyttö oli erittäin harvinaista (17) ja niistä kylmäpakkauksen käyttö oli yleisintä. Kipulääkärin tai hoitavan lääkärin konsultaatiota pyydettiin 14 potilaalle, kipuhoitajaan otettiin kahdesti yhteyttä. Potilaista 15,6 %, joille hoitaja ehdotti kivunlievitystä, ei syystä tai toisesta halunnut sitä.

Kivuton sairaala –projektin kahdeksana kertana kipua on arvioitu yhteensä 23 000 potilaalta. Arvioinnin tulokset ovat olleet samankaltaiset. Lepokivun keskiarvo (1,90) oli tällä kertaa hieman viime vuotta matalampi, mutta neljää sitä edeltävää vuotta korkeampi. Liikekivun keskiarvo (2,80) oli 0,2 korkeampi kuin kaikkien vuosien keskiarvo. (Kaavio 1 ja kaavio 2)

Kaavio 1. Lepokipu (%) vuosina 2006 – 2013

Kaavio 2. Liikekipu (%) vuosina 2006-2013

Kivuton sairaala –projektiin on vuosittain osallistuttu hienosti eri tyyppisistä hoitopaikoista ja joka vuosi on mukaan tullut uusia paikkoja, mikä kertoo siitä, että kivunhoito koetaan tärkeäksi kaikkialla. Vuoden 2013 keväällä Hoitotyön tutkimussäätiö julkaisi Aikuispotilaan kirurgisen toimenpiteen jälkeisen lyhytkestoisen kivun hoitotyö - hoitotyön suosituksen. Suosituksen sisältö on sovellettavissa myös muiden kuin kirurgisten potilaiden kivun hoitoon. Tulevina vuosina toivottavasti näemme Kivuton sairaala –projektissa, että suositus on otettu käyttöön ja että sillä on ollut vaikutusta kivun hoitotyön kehittymisen.

Kiitos osallistujille!

Taulukko 1. Tulokset sairaaloittain v.2012-2013

SAIRAALA	N		KESKI-IKÄ		NRS LEPO KA		NRS LIIKE KA	
	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012
HUS	1137	1069	60,5	58,9	1,67	1,81	2,50	2,68
- HYKS	843	767	56,9	56,0	1,69	1,87	2,38	2,79
Meilahti - kolmio	218	206	62,7	58,3	1,28	1,88	2,30	2,58
Syöpätaudit	37	38	58,5	61,6	1,15	1,57	1,47	2,51
Töölö	80	78	54,8	57,1	2,21	2,0	3,32	3,5
Naistensairaalat	85	76	39,5	37	1,84	2,12	2,63	2,81
Kirurginen sairaala	54	52	62,2	64,8	1,36	2,25	2,56	3,18
Silmäkorvasairaala	22	18	52,7	45,9	2,38	1,5	1,94	2,09
Jorvi	164	129	60,0	59,8	1,70	1,92	2,57	2,37
Peijas	153	155	64,4	63,4	1,60	1,68	2,23	3,25
Aurora	13		46,6		2,92		6,75	
Iho- ja allergiasairaala	17		63,3		3,31		4,13	
- Hyvinkää	123	124	61,4	62,5	1,74	1,67	2,78	2,65
- Lohja	81	64	63,5	66,5	2,06	2,30	2,93	2,06
- Porvoo	90	114	63,0	56,8	1,56	1,32	2,01	2,65
KYS	247	351	58,0	59,2	2,00	2,08	2,90	3,0
OYS	163	120	59,0	58,4	1,94	1,95	3,23	2,81
TAYS	67	135	54,5	55,4	2,25	2,30	3,83	2,97
TYKS	256	269	56,1	58,9	1,93	1,90	2,92	2,68
Etelä-Karjalan keskussairaala	93	132	65,5	65,8	2,36	1,86	3,10	2,77
Kainuun keskussairaala	58		68,6		2,84		3,70	
Kanta-Hämeen keskussairaala	124	157	66,8	64,9	1,96	2,10	2,74	2,92
Seinäjoen keskussairaala	72	50	63,4	63,1	2,20	1,41	3,91	3,88
Keski-Suomen keskussairaala	36	110	62,0	62,4	2,67	1,65	4,60	4,25
Lapin keskussairaala	138	66	64,2	59	1,43	2,0	2,47	3,0
Lapponia	21	24	74,3	72,5	1,68	1,63	1,42	2,48
Loimaan aluesairaala	42		73,8		1,50		2,31	
Länsi-Pohjan keskussairaala	73	90	62,5	66,9	2,38	2,64	2,93	3,94
Mikkelin keskussairaala	136	71	63,1	69,2	1,84	1,48	2,70	2,39
Pieksämäen aluesairaala	9		66,7		1,22		3,22	
Satakunnan keskussairaala	180	10	66,5	64,2	2,49	1,3	3,42	1,9
terveyskeskukset	110	62	78,7	77,1	1,36	2,05	1,82	2,88
Koko maa aikuiset	2962	2771	61,7	59	1,90	1,92	2,80	2,78
Koko maa lapset	69	67	8,1	9,58	1,40	1,52	1,27	1,73

